

اصول خبرنگاری و خبرنگاری

امیرحسین زارعی

زمستان ۱۳۹۱

۹۱۲۲۵۶۵۵۲۶

بن و القلم و ما یسترون

انتشارات
دانشگاه آزاد اسلامی یزد

سرشناسه : زارعی محمودآبادی، امیرحسین، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور : نویسی و خبر / مؤ : امیرحسین زارعی محمودآبادی
مشخصات نشر : یزد: دانشگاه آزاد اسلامی (یزد)، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری : ۱۸۴ ص. رقعی.
فروست : انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی. واحد یزد؛ ۱۴۰.
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۱۵۹۷-۰
فیفا :
خبرنگاران و :
موضوع : نگاری - نویسندگی
: اخبار
: دانشگاه آزاد اسلامی
رده بندی کنگره : ز الف ۶/۴۷۸/۱ PN
: ۰۷/۴۳
: شماره کتابشناسی ملی :

«اصول خبرنگاری و خبرنگاری»

مؤلف: امیرحسین زارعی محمودآبادی
ناشر: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی یزد
آماده سازی و صفحه آرایی: مؤسسه آواز قلم سدید یزد
طرح جلد: ایمان آقارحیمی
نوبت چاپ: اول / زمستان ۱۳۹۱
شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
قیمت: ۵۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۱۵۹۷-۰

حق چاپ محفوظ و در اختیار مؤلف می باشد.

- تعریف خبر..... ۴۶
- تفاوت خبر و اطلاع رسانی..... ۵۳
- مجموعه‌های اجرایی در خبر..... ۵۵
- مجموعه خبری در رسانه ملی..... ۵۶
- ۱- ملیر خبر..... ۵۶
- ۲- سردبیر خبر..... ۵۷
- ۳- دبیر خبر..... ۵۸
- ۴- کارمند خبر..... ۵۸
- ۵- گروه گزارش..... ۵۹
- ۶- گوینده..... ۵۹
- مجموعه‌های خبری در مطبوعات و خبرگزاری‌ها..... ۶۲
- مراحل ایجاد فرآیندهای خبری در جوامع..... ۶۴
- ۱- وقوع رویداد..... ۶۴
- ۲- پردازش خبر..... ۶۵
- ۳- مخاطبان خبر..... ۶۵
- عوامل تأثیرگذار در فرآیند خبر..... ۶۶
- ۱- عوامل درون سازمانی (درون رسانه‌ای)..... ۶۶
- الف. سیاست‌های کلان رسانه و اعمال نظر مدیران..... ۶۶
- ب. نقش و اعمال نظرات خبرنگاران..... ۶۷
- ج. تنظیم کنندگان خبر..... ۶۷
- د. تجهیزات و امکانات رسانه..... ۶۸
- ۲- عوامل برون سازمانی (برون رسانه‌ای)..... ۶۸
- الف. قوانین و مقررات عمومی جامعه (فرهنگ عمومی)..... ۶۸
- ب. خط قرمزهای جامعه..... ۶۹
- ج. همکاری مردم با خبرنگاران..... ۷۰

- د. گروه‌های فشار ۷۱
- ه. خواسته‌های اشخاص حقیقی و حقوقی ۷۱
- عوامل تأثیرگذار در انتشار خبر ۷۳
- ۱- دروازه‌بانی خبر ۷۳
- ۱-۱- هیئت حاکمه و سیاست‌گذاران در هر کشور ۷۵
- ۲-۱- سرمایه‌داران و صاحبان قدرت‌های مالی ۷۵
- ۳-۱- مدیران و سردبیران رسانه‌ها ۷۶
- ۲-۱- سانسور ۷۶
- ۲-۲- سانسور قانونی ۷۶
- ۲-۲- سانسور غیر قانونی ۷۷
- ۳- ایدئولوژی ۷۹
- ۴- قانون ۸۱
- ارزش‌های خبری ۸۳
- ۱- در برگیری (فراگیری) ۸۶
- ۲- شهرت ۸۷
- ۳- مجاورت ۸۸
- ۴- برخورد و درگیری ۹۱
- ۵- بزرگی و فراوانی ۹۲
- ۶- استثناء و شگفتی ۹۳
- ۷- زمان و تازگی رویداد ۹۳
- عناصر یا ارکان خبر ۹۵
- ۱- که (چه کسی)؟ ۱۰۰
- ۲- کی؟ (چه وقت) ۱۰۱
- ۳- کجا؟ ۱۰۲
- ۴- چه؟ (چه چیز) ۱۰۲

۵- چرا؟ و چگونه؟ ۱۰۳

فصل دوم: شیوهی تنظیم خبر

نحوه نوشتن و تنظیم اسکلت بندی خبر ۱۰۷

۱- تیتر ۱۰۷

ویژگی های تیتر ۱۰۹

انواع تیتر ۱۱۰

شعون خبرنویسی ۱۱۲

اجزای تیتر ۱۱۳

شکل و ظاهر تیتر ۱۱۶

۲- لید خبر ۱۲۱

اندازه لید ۱۲۲

شیوه نگارش لید ۱۲۳

انواع لید ۱۲۴

۳- منبع خبر ۱۳۳

۴- متن خبر و سبک های خبرنویسی ۱۳۹

۱- سبک تاریخی (ترتیبی) ۱۴۰

۲- سبک خبرنویسی هرم وارونه ۱۴۲

۳- سبک خبرنویسی تلفیقی (تاریخی همراه با لید) ۱۴۴

۴- سبک خبرنویسی پایان شگفت انگیز ۱۴۴

۵- سبک خبرنویسی بازگشت به عقب ۱۴۵

۶- سبک خبرنویسی تشریحی ۱۴۶

۵- پیشینه خبر (BACK GROUND) ۱۴۶

حروف ربط در خبر ۱۴۸

خلاصه نویسی و تندنویسی در خبر ۱۴۸

مراحل تنظیم خبر ۱۵۱

مرحله اول.....	۱۵۱
مرحله دوم.....	۱۵۲
مرحله سوم.....	۱۵۲
مرحله چهارم.....	۱۵۳
مرحله پنجم.....	۱۵۳
الفاظ جایگزین و گزاره‌ها در خبر.....	۱۵۳
تنظیم اخبار ویزه رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی).....	۱۵۸
شیوه نگارش اعداد در خبر.....	۱۵۹
نگارش ترکیب اعداد در خبر نویسی.....	۱۶۲
مقیاس‌های کاربردی در خبر.....	۱۶۳
شناخت و کاربرد درست عبارات.....	۱۶۵
بهره‌برداری از افعال نیمه مترادف در خبر.....	۱۸۰
منابع و مأخذ.....	۱۸۳

پیشگفتار

در دنیای پسر فته و مترقی امروزی شاهد افزایش روزافزون دستاوردهای بشری در عرصه‌های مختلف هستیم و اطلاع از این دستاوردها هر چند کوچک و ناچیز با اطلاع‌رسانی شفاف و دقیق در قالب‌های مختلف نظیر گزارش، خبر و مقاله امکان‌پذیر است.

زمانی که به فکر نگارش این کتاب با محتوای موجود افتادم، نزدیک به یک دهه از فعالیت حرفه‌ای خود را در ژرفای اقیانوس پرتلاطم رسانه‌های کشورمان - ایران - پشت سر گذاشته‌ام.

پس از مدتی به این جریان واقف شدم که علی‌رغم نگارش نزدیک به یکصد کتاب در زمینه ارتباطات و روابط عمومی کتاب‌های بسیار کمی در زمینه تخصصی خبر و خبرنگاری به رشته تحریر در آمده است که به‌صورت خاص به چگونگی کیفیت و کمیت خبر، اطلاع‌رسانی و خبرنگاری پردازد.

به جرأت می‌توان گفت کتاب‌هایی که در زمینه چگونگی نگارش خبر، تنظیم خبر و مقدمات حرفه خبرنگاری منتشر شده است از انگشتان دست تجاوز نمی‌کند، البته این کتاب‌ها اغلب در اواخر نیمه اول دهه هشتاد در کشورمان به زیر چاپ رفتند و در آن زمان هم با

توجه به نگارش کتاب‌های یاد شده، سؤالاتِ بدون پاسخ بسیاری در مسائل حرفه‌ای خبرنگاری و جریان‌های خبری در ذهن فعالان این عرصه موج می‌زد چرا که از اسناد بزرگ کشورمان به شکل ملموس و مقدماتی تا مراحل تکمیلی، کتاب منسجمی برای استفاده علاقه‌مندان و خبرنگاران در دسترس نبود و هیچ مرجع مشخصی جز بهره‌گیری از تجربیات پیشکسوتان این عرصه در اختیار مشتاقان این حرفه قرار نداشت.

این در حالیست که به علت سیال بودن خبر و حرفه خبرنگاری هر چند استفاده از تجربیات بزرگان امر بسیار مهم و مؤثری به شمار می‌رود ولی در پاره‌ای از موارد هم قابل تعمیم به شرایط روز جامعه نیست تا علاقه‌مندان این حرفه اعم از آماتور و حرفه‌ای بتوانند به خوبی با چهارچوب کلی خبر و خبرنگاری در کشورمان و شرایط رسانه‌های دیگر نقاط جهان آشنا شوند و بتوانند با تکیه بر تجربیات گذشتگان این حرفه توأم با بهره‌گیری از کتاب‌های نگارش شده در زمینه خبرنگاری در مقاطع مختلف چالش‌ها و انتقادهای خود بردارند.

امید است در این کتاب با در اختیار داشتن تلفیقی از مقدمات شروع و تکامل کار خبرنگاری همراه با بهره‌گیری از تجربیات بزرگان خبر و عرصه اطلاع‌رسانی که همیشه محترم و مغتنم شمرده می‌شوند، بتوانیم بسیاری از چالش‌های پیشروی این حرفه در کشور را مرتفع سازیم چرا که بی‌تردید آزموده را

آزمودن خطاست و جز اتلاف انرژی و صرف هزینه در ابعاد مختلف پیامد دیگری را نخواهد داشت.

همه این عوامل باعث شد، با بهره‌گیری از تجربیاتی که در عرصه‌های مختلف خبری و قرار گرفتن در شرایط گوناگون جریان‌های متعدد خبری و رسانه‌ای کسب کردم این کتاب را برای علاقه‌مندان به رشته تحریر درآورم.

امیر صیغ زارعر

پاییز ۱۳۹۱

مقدمه

قرار گرفتن در دنیای ارتباطات و اطلاعات انسان‌ها را ملزم کرده است که همگام با پیشرفت‌های مختلف بشری گام بردارند و برای داشتن زندگی متعارف از وقایع و رویدادهای جامعه خود به‌طور نسبی مطلع باشند.

در عصر حاضر که شاهد انفجار اطلاعاتی و گسترش روز افزون بنگاه‌های خبرپراکنی در جهان هستیم، توجه به ابعاد مختلف بمباران‌های خبری و فعالیت‌های رسانه‌ای در هر زمینه بستر مناسبی را برای همراه شدن با جریان‌های بزرگ و کوچک خبری در هر کجای جهان فراهم می‌آورد و نیاز بشر به خبر و اطلاع‌رسانی یک ضرورت کتمان‌ناپذیر است.

رسانه زبان زنده و گویایی است که بشر خواسته یا ناخواسته به نوعی با آن خو گرفته است و در مراحل گوناگون برای بهبود و ارتقاء زندگی خود در عرصه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، هنری، علمی و آموزشی از آن بهره می‌گیرد.

در واقع از رسانه می‌توان به‌عنوان یک ابزار قدرتمند برای برقراری ارتباط سازنده و ایجاد تعامل مشترک بین گروه‌ها و اقشار مختلف از

اقوام گوناگون بهره جست این در حالی است که در سال‌های اخیر با پیشرفت علم و فناوری جریان‌های عظیم رسانه‌ای در جهان هم دست‌خوش تغییر و تحولات بسیار گسترده‌ای شده‌اند و افق‌های جدیدی را در عرصه رسانه به وجود آورده‌اند. در این بین یکی از ارکان اصلی هر جریان‌سازی و روشننگری رسانه‌ای، خبرنگاران و بالطبع اخبار هستند که در خط مقدم جبهه جریان‌های رسانه‌ای واقع شده‌اند.

هر چند برای شروع یک جریان‌سازی منسجم و درست در ابعاد مختلف، یک رسانه به افراد خبره و کارآزموده نیاز دارد ولی خبرنگار در طول گذر زمان نقش مهم و حساس خود را هیچگاه از دست نداده و همچنان یکی از بازیگران اصلی میدان خبری هستند.

در این کتاب تلاش شده است با توجه به اهمیت روزافزون حرفه خبرنگاری در رسانه‌ها و تأثیرگذاری بالای آن در جامعه، فن خبرنگاری به صورت تلفیقی از مسائل آکادمیک، تجربی و اصولی به مخاطبان آموزش داده شود و این حرفه خطیر در چهارچوب قوانین کشور از شروع تا پایان برای خبرنگاران تشریح خواهد شد چرا که خبر و خبرنگاری از محدود حرفه‌هایی است که به‌طور مستقیم با همه گروه‌های جامعه در زمینه‌های مختلف در ارتباط است و به‌طور قطع اشتباهات و یا رعایت نکردن پاره‌ای از اصول حرفه‌ای و اخلاقی در این حرفه تبعات و خسارات بسیار سنگین یا حتی جبران‌ناپذیری را برای آن رسانه و در نهایت برای جامعه هدف ایجاد می‌کند.

در این کتاب اصول خبرنگاری و خبرنگاری به گونه‌ای مطرح می‌شود تا علاقه‌مندان با ظرافت و شیوه‌های نوین و تأثیرگذار این عرصه به خوبی آشنا شوند و با توجه به حساسیت کاری خبرنگاران نباید از یاد برد که رعایت کردن حریم آزادی بیان و انتقاد سازنده و قانون‌مد از سوی یک خبرگزاری یا بنگاه خبری علاوه بر جلب اعتماد متقابل مخاطبان باعث رشد و تعالی جامعه هدف و افزایش توانمندی رسانه‌های موازی و دیگر ابعاد کاری آن بنگاه خبری خواهد شد.

قرار گرفتن خبر و خبرنگاری در چهارچوب‌های مشخص شده قانونی و تأسی از دین مبین اسلام برای حفظ تعهد و اخلاق درست خبرنگاری در برابر جامعه و پرهیز از هرگونه زد و بندهای مختلف از نیازهای مهم این حرفه برای دانش یک جامعه سالم به‌شمار می‌رود.

در این کتاب سعی شده است ملزومات تهیه خبر از سوی خبرنگاران از مراحل اولیه تا به بار نشستن آن فرآیند خبری با ادبیاتی ساده و عامیانه، در اختیار عموم قرار گیرد. همچنین اطلاعات لازم برای شروع و تداوم فعالیت‌های خبری سازنده در عرصه رسانه‌ها به‌ویژه رسانه ملی را در اختیار مخاطبان قرار دهد و امید است با در نظر گرفتن سیر مقدماتی تا تکمیلی مطالب ارائه شده، این کتاب برای همه خبرنگاران و فعالان عرصه خبر مفید و سودمند باشد.

استفاده هدفمند و مشخص از مطالب ارائه شده در این کتاب به‌طور حتم پاسخگوی نیازهای همه خبرنگارانی است که در رسانه‌های مختلف در زمینه تهیه و تولید فرآیندهای خبری فعالیت

می‌کنند و در سطوح مختلف کاری از آماتور تا حرفه‌ای می‌توانند از محتوای این کتاب برای ارتقاء کیفی و کمی کار خبرنگاری خود استفاده کنند.

در فصل اول کتاب ویژگی‌ها کاری خبرنگاران و به نوعی آموزش خبرنگاری مقدماتی برای کسانی است که قصد دارند گام در این عرصه بگذارند و به‌صورت آماتور و نیمه‌حرفه‌ای آغازگر راهی باشند که به اقیانوس وسیع اطلاعات و جریان‌های خبری ختم می‌شود و با تعاریف و مفاهیمی نظیر ویژگی‌های خبرنگار، اهمیت خبر و خبرنگاری آشنا می‌شوند.

فصل دوم تا حدی عمیق‌تر به مهمترین بخش از کار یک خبرنگار می‌پردازد و آن هم شرایط، ویژگی‌ها و ضرورت‌های استفاده از سبک‌های خبرنگاری و چگونگی استفاده از افعال نیمه مترداف و گزاره‌ها در خبر است که کمک شایان و مؤثری به آن دسته از خبرنگارانی می‌کند که قصد تهیه و تدوین خبر را در زمینه‌های مختلف دارند.

در ادامه این کتاب ابعاد گسترده‌تری از فرآیند تهیه و تولید خبر از سوی خبرنگاران مورد بررسی قرار می‌گیرد. این بخش می‌تواند برای خبرنگارانی که در مجموعه‌های مختلف خبری فعالیت می‌کنند بسیار حائز اهمیت و کارساز باشد و با مراجعه به این بخش پاره‌ای از نواقص و ضعف‌های کار خود را شناسایی و برطرف کنند.

این کتاب تا حدی نحوه تنظیم خبر و چگونگی خبرنگاری درباره

جریان‌های بزرگ خبری و خبرگزاری‌های بزرگ و گسترده جهان را به مخاطبان ارائه می‌نماید، چرا که خبرنگاران باید در حیطه کاری خود شناخت کامل و آگاهانه‌ای نسبت به این ابررسانه‌های جهان و عملکرد آن‌ها داشته باشند تا در هنگام مواجهه با سیاست‌های سکولاریستی و جهت‌گیری‌های ضداسلامی برخی از این بنگاه‌های عظیم خبری، بتوانند به درستی قضاوت کنند و سره را از ناسره تشخیص دهند.

مطالب ارائه شده در این کتاب علاوه بر در نظر گرفتن مباحث آکادمیک و قرار گرفتن در قالب‌های فنی، شامل بسیاری از تجربیات عینی و عملی که در این حرفه با آن مواجه شده‌ام نیز می‌باشد. باشد که در سایه حق تعالی و مقام منظم رهبری (مدظله‌العالی) شاهد رشد و اعتلای خبرنگاران و فعالان عرصه رسانه این مرز و بوم در اقیانوس پرتلاطم رسانه‌های دنیا باشیم و مقاومت جانانه آنان در برابر ژرفای هجوم‌های رسانه‌ای غرب را الگویی برای آیندگان قرار دهیم.